

2019

Mølleskolen

LOKALHISTORISK KALENDER

Udgivet af Støtteforeningen for Ry Lokalarkiv

Ry Kommuneskole

Mølleskolen

Mølleskolens placering på Skanderborgvej går tilbage til 1896, da den var privatskole. Ca. 1910 byggedes ny skolebygning med gymnastiksal, og den gamle skole blev til 3 lærerboliger. Førstelærer Fjeldsted købte af egne midler et stort areal, som han overlod til skolen og byens borgere som lege- og sportsplads. I 30'erne, i 1960, i 1973 og igen i 1994 var der store udvidelser. Den seneste tilføjelse kom i 2003 med kantine, bibliotek, skoletorv, edb og gangbro.

Udgivet af Støtteforeningen for Ry Lokalarkiv

Foreningens formål er at støtte Lokalarkivets arbejde gennem indsamling af arkivalier, udklip, billeder, film og andet materiale af interesse for det lokalhistoriske arbejde i arkivets område. Desuden er der udadvendte aktiviteter såsom ture, foredrag og udstillinger m.m. der udbreder kendskabet til den lokale historie.

Støtteforeningen udgiver hvert år i samarbejde med Lokalarkivet denne kalender.

På foreningens hjemmeside www.mit.ryarkiv.dk viser vi bl.a. billeder, vi mangler oplysninger om. Husk at kontakte Lokalarkivet inden du kasserer gamle billeder, film, papirer, protokoller m.v. af lokal interesse.

Henvendelse vedr. medlemskab til Støtteforeningen:
Støtteforeningen for Ry Lokalarkiv, Klostervej 6, 8680 Ry. mail@ryarkiv.dk
eller Ib Jensen Skytte, 2099 8275. Email: skyttery@gefiber.dk

Ry Lokalarkiv, Klostervej 6, 8680 Ry. Tlf. 8794 2887. Email: mpm@museumskanderborg.dk
Åbningstider: Mandag 10.00-12.00 – tirsdag 14.00-16.00

Billeder beskyttet af ophavsret

Trods omhyggelig behandling af det benyttede billedmateriale kan vi have benyttet fotos, som uden vort vidende er beskyttet af ophavsret. Skulle dette være tilfældet, vil vi være glade for at få en henvendelse.

Ry Kommuneskole

Ry Kommuneskole – cirka 1920

Kært barn har mange navne. Det gælder også Mølleskolen, som gennem tiden har haft navne som Grands Privatskole, Ry Skole og Ry Folke- og Realskole. Siden 1896 har der været skole i Ry, først som privatskole, derpå i 1901 overtaget af Dover Sogneråd. Ca. 1910 skete den første udvidelse, hvor også den første gymnastiksal kom til. En tilbygning var påkrævet i 1917, fordi byen voksede og børnetallet steg voldsomt. Førstelærer Fjeldsted købte af egne midler et 1 hektar stort legeområde med sportsplads, som han overlod til skolen og byens borgere. I dag er dette område skrumpet betydeligt. Sidst i 1930'erne tilføjedes 7. klassetrin, og i 1949 forlod den første realklasse Ry Folke- og Realskole. I 1960 stod en meget stor udvidelse af skolen færdig. Navneændringen til Mølleskolen kom i 1972. En stor sal blev bygget i 1970, skoletandlægen kom til i 1979. De seneste udvidelser er sket i 1973, 1994 og senest i 2003 med kantine, bibliotek, skoletorv, edb og gangbro. Det skal nævnes, at folkeskolen i de første 71 år af sin levetid kun havde haft to ledere, nemlig P. K. Fjeldsted og Chr. Rossen.

Januar

2019

Uge	Mandag	Tirsdag	Onsdag	Torsdag	Fredag	Lørdag	Søndag
1	31	1	2	3	4	5	6
2	7	8	9	10	11	12	13
3	14	15	16	17	18	19	20
4	21	22	23	24	25	26	27
5	28	29	30	31			

Anker Hansens Cykel Service, Skanderborgvej 19, Ry – 1957

Der var altid en hyggelig aktivitet i Anker Hansens cykel- og knallertværksted, når man kom ind for at få sin cykel lappet eller justeret knallerten. Overalt var der værktøj og reservedele op-hængt på væggen eller spredt omkring på arbejdsbordene. Bagved værkstedet var der lager, og mod Strungesvej havde Anker og Ester Hansen en sirligt drevet urte- og prydhave. Huset havde tilhørt Esters forældre. Her havde hendes far, Anders Sørensen, drevet tømrerforretning.

På fotografiet er Anker Hansen i færd med at sætte eger i et baghjul, mens medhjælperen Jens Sørensen, der stammede fra Emborg og i daglig tale blev kaldt Jens Borg, står med et stempel til en knallert. Emil Lottrup fra Alling piller ved sin cykel, der er hængt op i kroge under loftet, men i virkeligheden var han kunde, da billedet blev taget. I baggrunden står en stor dreng. Det er Henning Sørensen, der blev udlært her og senere sammen med sin hustru Rita overtog og drev Ry Cykel- og Knallertservice på adressen, indtil den i 2004 blev flyttet til Parallelvej 9B. I lokalerne har der senere bl.a. været kunstnerkollektiv.

Februar

2019

Uge	Mandag	Tirsdag	Onsdag	Torsdag	Fredag	Lørdag	Søndag
5					1	2	3
6	4	5	6	7	8	9	10
7	11	12	13	14	15	16	17
8	18	19	20	21	22	23	24
9	25	26	27	28			

Fotograf: Jarl Dencker Nielsen, Ry Lokalarkiv

Gl. Rye Kro – 2017

På billedet ses Gl. Rye Kro kort tid før den brændte ned til grunden d. 6. marts 2018.

Tidligere førstelærer Harald Nielsen lavede flere optegnelser om kroen og i følge dem, var det kropar nummer 24, der ejede kroen da den brændte. I følge de nedskrevne papirer har der i hvert fald været Kro i Gl. Rye siden den 3. februar 1573, hvor Anders Dominisen får tilladelse af Frederik II til at sælge købmandsvarer og drive handel til lands og til vands i lighed med borgere i Købstæderne. Udbud af købmandsvarer i kroen holdt ved helt frem til 1960, hvor købmandsforretningen på Ryesgade 13 blev bygget.

Kromand nummer 15 var Peder Laursen, der stod for udskænkningen, da Himmelbjergmøderne begyndte, og han havde i årenes løb flere møder med Blicher for at arrangere disse stævner.

Marts

2019

Uge	Mandag	Tirsdag	Onsdag	Torsdag	Fredag	Lørdag	Søndag
9					1	2	3
10	4	5	6	7	8	9	10
11	11	12	13	14	15	16	17
12	18	19	20	21	22	23	24
13	25	26	27	28	29	30	31

Fotograf: Mogens Riis Lauritzen, Ry Lokalarkiv.

Rye Mølle, Rodelundvej 2 ved Ry – 2018

Rye Mølle har været kornmølle siden middelalderen. I 1578 var møllen krongods. I 1718 blev den lagt under Skanderborg Rytterdistrikt og i 1769 solgt til selveje. På møllen blev der malet korn indtil 1881, hvor den blev omdannet til træsliberi og trævareproduktion. I 1915 kom møllen under Rye Nørskov Gods, efter nogle år solgt fra, men i 1933 købt tilbage og konfektionsfabrikken Webmore startet på møllen.

Ry Mølles Åleværk var Kgl. Privilegeret og havde eneret på fiskeriet i Gudenåen fra Birksø til Mossø. Ålefiskeriet var en vigtig indtægt for mølleren. Ålefiskeriet var meget givtigt tidligere, men i de senere år er ålefangsten faldet betydeligt.

Turbinehuset blev opført i 1881 og vandmøllen omdannet til elproduktion med to turbiner. Fra 1917 til 1950 blev Ry og Gl. Rye forsynet med elektricitet fra møllen. I dag leveres strømmen direkte til elnettet med en elproduktion svarende til 30 husstande årligt.

April

2019

Uge	Mandag	Tirsdag	Onsdag	Torsdag	Fredag	Lørdag	Søndag
14	1	2	3	4	5	6	7
15	8	9	10	11	12	13	14
16	15	16	17	18	19	20	21
17	22	23	24	25	26	27	28
18	29	30					

Dampskibet "Lulu" på Mossø – før 1904

"Lulu" er her på vej over Mossø til Kloster Mølle med en stor pram på slæb. Indholdet kunne være træ svarende til to fulde jernbanevogne, som var ankommet til søen via et sidespor fra Alken Station og lastet fra et lille kajanlæg. Af træet blev der på Kloster Mølle fremstillet papirmasse, som siden returneredes til videre forarbejdning andre steder, fortrinsvis nok på Papirfabrikken i Silkeborg.

Den lille dampfærge var erhvervet til formålet i Hamburg allerede i 1874 og sejlede på ruten helt frem til 1917, hvor skibsfarten på grund af brændstofmangel blev forbudt. Fartøjet var nemlig i 1904 blevet forsynet med en petroleumsmotor i stedet for dampmaskinen, som da stod over for en større overhaling. Selve dampkedlen – en solid sag af nittet jern på rundt regnet 700 kg. – blev frem til 1990 anvendt som vandvarmer på den nærliggende Vilholt Mølle, men så siden i 2015 solgt på netauktion for den formidable sum af 325 kr.

Færgefarten fortsatte med et nyanskaffet fartøj "Juliane" frem til 1932, hvor lastbiler og bedre veje efterhånden var blevet for store konkurrenter til de gamle vandveje.

Maj

2019

Uge	Mandag	Tirsdag	Onsdag	Torsdag	Fredag	Lørdag	Søndag
18			1	2	3	4	5
19	6	7	8	9	10	11	12
20	13	14	15	16	17	18	19
21	20	21	22	23	24	25	26
22	27	28	29	30	31		

Klostertorv Ry – cirka 1953

Betegnelsen Klostertorv stammer fra dette årtusinde; tidligere gav området ud mod Klostervej plads til grovvarerhandelen hos købmanden på Klostervej 6, og den bagerste del ud mod Enghavevej blev benyttet til beboelse.

I 1963 åbnede Brugsforeningen Tryg i den tidligere købmandsbutik, og med den dygtige uddeler Oluf Rasmussen blev der i årenes løb behov for udvidelser, dels til butikken og dels til parkeringspladser. Med den efterfølgende uddeler, Ib Svejstrup, steg behovet for udvidelse fortsat, og resultatet blev, at Brugsforeningen købte jord på Siimtoften af Ry Kommune og i 1989 åbnede en ny butik her.

Den tidligere Brugsforening ombyggedes i første omgang til 6 mindre butiksejemål. I 2000 solgtes Kiosken på Klostervej 8, og ejendommen ombyggedes til 3 erhvervslejemål. Med disse mange lejemål på området døbt området i ”folkemunde” til Klostertorv.

I årene herefter er der lukket flere butikker, mens Biblioteket og Lokalarkivet er kommet til.

Juni

2019

Uge	Mandag	Tirsdag	Onsdag	Torsdag	Fredag	Lørdag	Søndag
22						1	2
23	3	4	5	6	7	8	9
24	10	11	12	13	14	15	16
25	17	18	19	20	21	22	23
26	24	25	26	27	28	29	30

Rye Nørskov Gods, Tinghusvej 4, Gl. Rye – cirka 1965

I sidste halvdel af 1800-tallet opstod de store, midtjyske skovgodser. Velstående handels- og industriherrer fra hovedstaden stod bag jordopkøb og tilplantning. Sådant opstod de store ejendomme som Addithus, Løndal, Høvildgård, Højkol og Rye Nørskov.

Opkøbet af jord til Rye Nørskov begyndte i 1856. Mindst 80 ejendomme blev opkøbt og i 1915 tilkøbtes Rye Mølle.

Hovedbygningen blev tegnet af Hack Kampmann og opført 1901-03. Den ligger skjult i skoven på skrænten med udsigt over Julsø. Avlsgården, der kan ses fra vejen, blev opført i 1911.

Ejnar Faber overtog godset i 1931 og i 1933 indrettede han konfektionsfabrikken Webmore i Rye Mølle. Konfektionsfabrikken blev solgt og flyttede i 1994. Ved møllen drives også et åleværk samt et mindre vandkraftværk. Godset omfatter 2700 tdr. land og beskæftiger sig i dag med juletræsproduktion, udlejningsvirksomhed og tømmerproduktion.

Juli

2019

Uge	Mandag	Tirsdag	Onsdag	Torsdag	Fredag	Lørdag	Søndag
27	1	2	3	4	5	6	7
28	8	9	10	11	12	13	14
29	15	16	17	18	19	20	21
30	22	23	24	25	26	27	28
31	29	30	31				

Bygningen på Ole Rømers Vej 2 i Låsby – 1983

På en meget synlig grund ved rundkørslen til Låsby opførte indretningsarkitekt Finn Godtfredsen og arkitekt John Bøgvald, Århus, i 1973 bygningen på Ole Rømers Vej. Den fik navnet ”Intern Design” og blev indrettet til udstilling og salg af kendte arkitekters møbelhåndværk. Virksomheden gik godt i adskillige år. Der var flere udstillinger, bl.a. var der i oktober 1979 en udstilling ved Ry Kunstforening af kunstneren Kim Svend Jensen fra Rødovre med omkring 60 værker, der var ophængt i bygningens særprægede lokaler. Samme år udstillede også batik-kunstneren Kirsten Balisager, der er tilknyttet kunstnergruppen ”Hjulet” i Skanderborg, sine værker.

Ejendommen blev i 1983 overtaget af kreditforeningen, og i juli måned åbnede ”Den Permanente” fra København en afdeling i de 800 m² udstillingslokaler, som i efteråret 1983 blev overtaget af Moritz R. Henriques A/S, der solgte dansk og nordisk design og kunsthåndværk. Rema 1000 har senest købt grunden for at etablere dagligvarebutik.

August

2019

Uge	Mandag	Tirsdag	Onsdag	Torsdag	Fredag	Lørdag	Søndag
31				1	2	3	4
32	5	6	7	8	9	10	11
33	12	13	14	15	16	17	18
34	19	20	21	22	23	24	25
35	26	27	28	29	30	31	

Brunkulslejet på Hjarsbækvej i Gl. Rye –1943

Brunkulsgravningen fandt sted under krigen, hvor der var stor mangel på brændsel. Der blev gravet til 15 meters dybde, men kullet ved Gl. Rye er ret tyndt, og der blev kun fundet smulder. Det lykkedes ikke at lave en rentabel produktion. To firmaer, M. Lang Mortensen og Søby-værket, var engageret i arbejdet, men hvor stort omfang, gravningen fik, er uvist. Formentlig var der blot tale om prøvegravninger og måske lidt privat gravning.

Brunkulslejet lå i Rye Sønderskov ovenfor Gl. Rye Varmeværk. Her kan stadig ses spor af gravearbejdet.

Maskinen på billedet er en grusharpe til sortering af grus. Personerne er Rikard Johansen, Niels Skovsbjerg og muligvis Anders Sørensen eller Henrik (Slagter) Rasmussen.

I 1944 vedtog generalforsamlingen i Gl. Rye Brugsforening at fremskaffe brunkul til medlemmerne, men om disse var lokalt producerede vides ikke.

September

2018

Uge	Mandag	Tirsdag	Onsdag	Torsdag	Fredag	Lørdag	Søndag
35							1
36	2	3	4	5	6	7	8
37	9	10	11	12	13	14	15
38	16	17	18	19	20	21	22
39	23	24	25	26	27	28	29
40	30						

Låsby Auto v/ Knud Bay, Gl. Aarhusvej 14, Låsby – 1971

Knud Bay blev selvstændig i 1970 efter at have været udlært i fire måneder. I værkstedet hjemme på gården havde han da så meget arbejde, at han ”ikke havde tid til at gå på arbejde”.

1969 havde Knud Bay åbnet sit eget værksted i sine forældres gamle hønsehus. Der var ingen varme i hønsehuset, og om vinteren var det pivkoldt. Revner og sprækker blev stoppet med tæpper og sække. Hønsehuset var så lavloftet, at en bilmotor måtte løftes op udenfor. Bilen blev trukket ud og med en traktorgrab blev motoren løftet op og reparationen foretaget i det fri. Situationen var uholdbar.

Nyt værksted skulle bygges. Penge var en mangelvare og egen arbejdskraft gratis. Byggeriet foregik om aftenen efter arbejdstid. Hårdt fysisk arbejde efter en lang dags arbejde. Jo, det var hårdt, indrømmer Knud Bay med et skævt smil. I 1973 kunne værkstedet åbne på Ole Rømersvej 7.

Oktober

2018

Uge	Mandag	Tirsdag	Onsdag	Torsdag	Fredag	Lørdag	Søndag
40		1	2	3	4	5	6
41	7	8	9	10	11	12	13
42	14	15	16	17	18	19	20
43	21	22	23	24	25	26	27
44	28	29	30	31			

Skansehøj, Skansehøjvej 11, Ry – cirka 1915

Skansshahwen, altså Skansehaven, var i gammel tid navnet på det område, vi i dag kender som Skansehøj.

Frem til 1913 var området bar mark, men Ry havde vokseværk, så 3 driftige Ry-borgere fik den idé at købe en udstykning fra Lynghoved, hvorpå de opførte en gård, som de kaldte Skansehøj. Stuehuset blev placeret, så det lå med den smukkeste udsigt over byen og det udstrakte landskab mod syd. Stald, lade og hønsehus lå bagved, som det anes på billedet.

Gården blev som nybygning købt af Rasmus Gjesager, senere overgik den til P. Pedersen, Siim Søndergård. Midt i 1920'erne var der over 30 tdl. og en besætning på 7 køer, 5 ungdreuer, 2 grisesøer, 60 høns og 20 duer. Flere ejere har siden været på gården, indtil der i 1960'erne kom et byggeboom i Ry. Hele området blev efterhånden omdannet til et helt nyt boligkvarter, og i dag er den tidligere gårds stuehus blot en del af husrækken på Skansehøj, hvor der mellem nr. 13 og 15 er ført en offentlig sti ned til Skanderborgvej.

November

2019

Uge	Mandag	Tirsdag	Onsdag	Torsdag	Fredag	Lørdag	Søndag
44					1	2	3
45	4	5	6	7	8	9	10
46	11	12	13	14	15	16	17
47	18	19	20	21	22	23	24
48	25	26	27	28	29	30	

Pavillonen ved Hotel Julsø i Gl. Rye – ca. 1900

Det var Blicher, der med sin novelle ”Himmelbjerget”, H.C. Andersen med ”Jylland du er hovedlandet, højland med skov-ensomhed” og guldaldermalerne, der i tiden omkring midten af 1800-tallet opdagede det vilde jyske Søhøjland.

Dermed var vejen åbnet for turismen.

Hotel Julsø blev bygget i tyrolerstil ligesom stationerne i Ry og Laven, så når turisterne fra Laven blev sejlet over til bjergets fod, var feriestemningen slået an. Ved hotellet begyndte bjergbestigningen, og man kunne købe sig en Himmelbjergstok til klatreturen.

Den første pavillon på stedet blev opført i 1850. Gæsterne kom dertil i hånddrevne hjulbåde. Da Hjejlen begyndte at sejle i 1861 opførtes et toetagers hotel. Dette brændte i 1890 og i 1891 blev pavillonen på fotografiet opført. Denne pavillon var begyndelsen til det Hotel Julsø, vi kender i dag.

December

2019

Uge	Mandag	Tirsdag	Onsdag	Torsdag	Fredag	Lørdag	Søndag
48							1
49	2	3	4	5	6	7	8
50	9	10	11	12	13	14	15
51	16	17	18	19	20	21	22
52	23	24	25	26	27	28	29
1	30	31					

Fotograf: G. E. Bruun, Silkeborg

At rejse er at leve

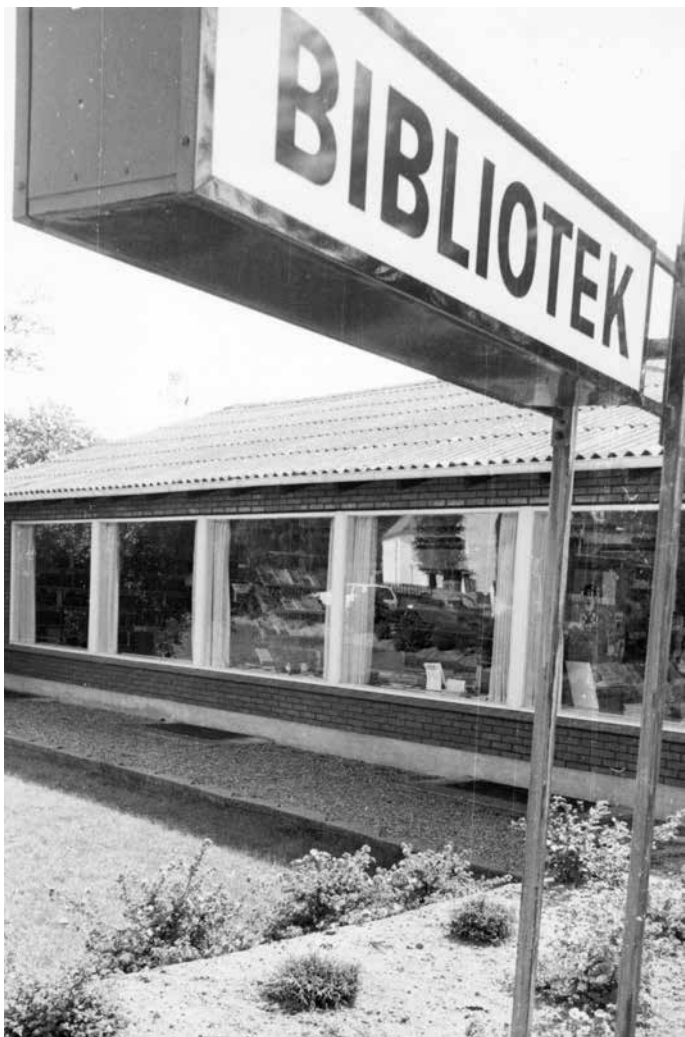
Tilstrømningen af turister til Det midtjyske Søhøjland, Alpelandet, skabte arbejdspladser for lokalbefolkningen. Øverst værten og personalet på Hotel Julsø i festtøj – til ære for fotografen.

En af pigerne fra personalet, Mathilde, optræder også på det andet foto, idet hun nu poserer sammen med to andre unge piger fra egnen i rollen som bjergbestigersker med vandringsstaven i hånd, så fotografen fra Silkeborg kunne lave fotos til købelystne turister.

Pigen til højre er Mathilde. Ovenover står hun ved siden af værten.

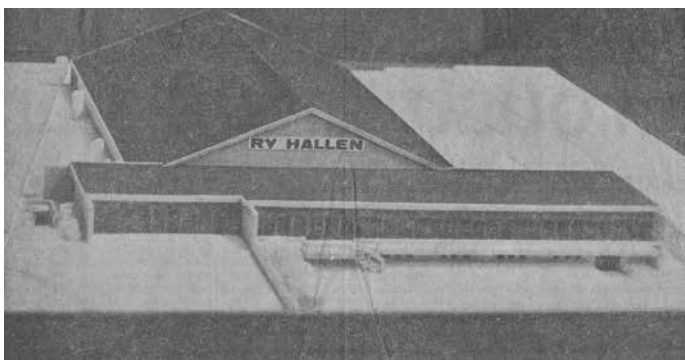

Det skete

For 25 år siden – 1994

Ry Bibliotek flytter fra Mølleskolen og åbner i nyindrettede lokaler på Gudrunsvej 1, og Lokalarkivet indrettes i underetagen.

For 50 år siden – 1969

I oktober 1969 tages Ry Hallen i brug. Allerede i 1967 havde arkitekt L. Foldager Andersen lavet tegningerne til hallen. Kommunen skænker grunden, og arbejdet udføres hovedsageligt af frivillige fra byen og egnen. Formanden for hallen, mejeribestyrer M. Lund Johansen, leder byggeriet. Den endelige pris lyder på 1,4 mio.

For 75 år siden – 1944

Tyske tankvogne med flyverbenzin på jernbaneterrænet i Ry giver anledning til nogen nervøsitet blandt borgerne i Ry. Benzinen skulle videre til flyvepladsen ved Gl. Rye på blokvogne.

For 100 år siden – 1919

Ry Husholdningsskole på Klostervej grundlægges af et ungt lærerpar fra højskolen, Elise og Karl Skaftø. Formålet er at dygtiggøre unge piger fagligt og personligt. I 1943 overtager deres yngste datter Herdis og Ove Skov sammen med frk. Sinding ledelsen af skolen.

Foto: Knud N. Baunsgaard, Ry Lokalarkiv

For 125 år siden – 1894

I vinteren 1894 udbryder der brand i hovedbygningen i S. Sørensens kro og gæstgiveri, som er byens ældste bygning, opført i 1870. Mange af byens mænd strømmer til for at være behjælpelige med at bære kroens vinlager væk fra flammerne! Kort tid efter opføres en ny, tidssvarende gæstgivergård, og længen langs banen bliver revet ned. Herefter ændres navnet til Hotel Ry.